

Lesní certifikace Forest Stewardship Council (FSC) pro malé lesy

Co je FSC

FSC je mezinárodní nevládní nezisková organizace se sídlem v Bonnu. Byla založena roku 1993 zástupci dřevozpracujícího průmyslu, mezinárodních ekologických organizací, obchodníků se dřevem, lesníků, sdružení domorodých obyvatel a odborů z celého světa. FSC je řízeno demokraticky svými 600 členy ze 72 rozvojových a bohatých zemí světa. Členství v FSC je pro každého, kdo sdílí jeho myšlenku.

Základní ideou FSC je podporovat environmentálně vhodné, sociálně přínosné a ekonomicky životaschopné obhospodařování lesů, a tím napomoci chránit ohrožené a devastované světové lesy. Proto FSC vytvořilo unikátní systém lesní certifikace.

Odpovědní členové jsou v FSC rozděleni do tří komor, zastupujících sociální, ekologické a hospodářské zájmy.

Činnost FSC financují dobročinné organizace, další prostředky získává z vládních darů, členských a akreditačních příspěvků.

Jak FSC pracuje

Systém lesní certifikace FSC lze schematicky rozdělit na tři oblasti činnosti: akreditace - standardizace - certifikace. Každou činnost vykonává jiný subjekt. Organizace FSC vytváří pravidla pro fungování systému. Za předem jasně stanovených podmínek akredituje a kontroluje národní iniciativy FSC a nezávislé certifikační orgány.

Národní iniciativy FSC dnes působí v 35 zemích světa pěti kontinentů, další pak vznikají. Hlavním úkolem národních iniciativ FSC je standardizace - tvorba národních standardů FSC pro lesní hospodaření v jednotlivých zemích - a poradenství pro klienty FSC: lesníky, dřevozpracovatele, obchodníky a spotřebitele.

Certifikační orgány jsou auditorské firmy, které provádějí certifikaci lesních majetků a dřevozpracujícího průmyslu v celém zpracovatelském řetězci. Certifikace zpracovatelských podniků je založena na jednotném, celosvětově platném standardu. Ten vychází z potřeby dokladovat certifikovanou surovinu v celém výrobním řetězci od lesa až po finální výrobek.

Lesní certifikace je pro vlastníka lesa moderním marketingovým nástrojem dokladujícím vysokou úroveň lesního hospodaření. Certifikační systém FSC nabízí rovnou příležitost k zapojení lesních majetků různých velikostí, intenzity hospodaření i vlastnických struktur do certifikačního procesu.

Tento informační materiál je věnován především vlastníkům a lesním hospodářům spravujícím menší lesy v soukromém či obecním vlastnictví.

Lesní certifikace

Lesní certifikací se rozumí proces posuzování, je-li konkrétní lesní majetek obhospodařován v souladu s odsouhlasenými standardy. Pakliže tomu tak je, má vlastník lesa právo používat označení, které na trhu odliší dřevo z jeho lesa od dřeva nejasného původu. Dřevo s certifikátem má na trhu komparativní výhodu. Aby měl zákazník jistotu, že dřevo, z něž byl produkt vyroben, pochází z certifikovaného lesa, pořizují si zpracovatelé dřeva certifikát zpracovatelského řetězce (*chain of custody*).

Rozšíření certifikace FSC

Rozloha lesů certifikovaných pod značkou FSC vzrůstá o desítky procent ročně. Stejně tak v environmentálně vyspělých společnostech roste i zájem o výrobky z šetrně obhospodařovaných lesů. V říjnu 2004 bylo certifikováno již 47 milionů hektarů lesů v 62 zemích pěti kontinentů. Evropský podíl činí 27 milionů hektarů FSC

certifikovaných lesů ve 27 zemích. I v ČR už první lesní podniky obdržely prestižní certifikát.

Na certifikované lesy navazuje ve světě 3200 certifikovaných zpracovatelských podniků od malých truhlářství až po obří pily či papírny. V Evropě existuje již více než 1700 certifikovaných provozů. Jejich počet vzrůstá i v ČR, především mezi podniky vyvážejícími finální dřevěné výrobky s vysokou přidanou hodnotou.

Dnes se v různých zemích světa prodává již více než 20 000 druhů výrobků s visačkou FSC. I v některých tuzemských obchodech lze koupit FSC certifikované hračky, nábytek, násady na nářadí, desky, schody či papír. Certifikované dřevo se uplatňuje i ve stavebnictví. Certifikát FSC dává zákazníkovi jistotu, že dřevo či výrobek ze dřeva pochází z šetrně obhospodařovaného lesa.

Odpovědné lesní hospodaření

Certifikační systém FSC je založen na 10 celosvětově platných principech a 56 kritériích FSC, které tvoří rámec pro detailnější indikátory a verifikátory. Ty jsou na základě jasně definovaného a otevřeného procesu vytvářeny národními iniciativami FSC pro přírodní a společenskoekonomické podmínky jednotlivých států či regionů. Národní standardy FSC představují podrobný soubor požadavků na ekologickou, sociální a hospodářskou stránku lesního hospodaření.

České národní standardy FSC

Lesní hospodaření v souladu s Českými národními standardy FSC (dále standardy) směřuje obecně k přeměně převažujících jehličnatých monokultur na druhově, věkově, výškově a tloušťkově rozrůzněné lesní ekosystémy. Ty mají být obhospodařovány maloplošně, šetrnými způsoby. Cílové ekologicky stabilní lesní ekosystémy jsou vitální a produktivní a mají větší schopnost odolávat abiotickým i biotickým vlivům včetně kůrovcových či větrných kalamit.

Hospodaření podle standardů podporuje plnění všech důležitých celospolečenských funkcí lesních ekosystémů. Standardy mají vést vlastníka k orientaci na širší škálu sortimentů dřevin a jiných darů lesa, což se vyplácí i stabilnější, prosperující ekonomikou lesních podniků.

V souladu se standardy by se v lesích kupříkladu neměla používat hnojiva ani nebezpečné chemické přípravky. Naopak se v lese ponechává část dřeva k zetlení a doupné stromy jako hnízdiště ptákům. Standardy podporují lesní hospodáře ve snaze snížit negativní vlivy zvěře na lesní ekosystémy a upřednostňovat přirozené zmlazování. Rovněž prosazují přednostní zaměstnávání místních obyvatel. Obdobně se klade důraz na bezpečnost práce.

Standard vzniká a je revidován standardizační komisí FSC ČR. Zájemci z řad vlastníků lesů a lesních hospodářů jsou vítáni, stejně jako zástupci dalších zájmových skupin. Aktuální znění Českých národních standardů FSC lze získat na internetové adrese www.czechfsc.cz.

Skupinová certifikace - příležitost pro malé vlastníky lesů

Při certifikaci lesů i dřevozpracovatelských podniků se uplatňují dva typy certifikace: jednotlivá a skupinová. Podobně jako certifikace jednotlivých lesních hospodářů je i skupinová certifikace FSC nástrojem k prosazování ekologicky, ekonomicky a sociálně odpovědného lesního hospodaření. Vlastníci a lesní hospodáři, kteří se o svůj les dobře starají a podaří se jim získat certifikát FSC, jsou při prodeji svého dřeva tržně zvýhodněni.

Skupinová certifikace je vhodná především pro menší lesní majetky a jejich sdružení, v podmínkách České republiky tedy zejména pro soukromé a obecní lesní majetky. Smyslem skupinové certifikace je vytvoření větší rovnosti v přístupu drobných lesních majetků k výhodám plynoucích z certifikace. Skupinová certifikace umožňuje rozdělit celkové náklady spojené s certifikací

mezi jednotlivé vlastníky lesa a snížit tak finanční zátěž každého z nich. Sdružování vlastníků lesů je navíc podporováno z prostředků fondů Evropské unie.

Pokud vlastníte les o větší rozloze (alespoň 200 hektarů), může být pro vás lepší kontaktovat certifikační společnost akreditovanou FSC přímo a zažádat o individuální certifikaci.

V případě rozlohy lesního majetku do 500, respektive 1000 hektarů mohou auditoři pro certifikaci vašeho lesa použít zjednodušené certifikační procedury (viz dále), které vám ušetří čas a náklady. Navíc se na vás nevztahují mnohé požadavky Českých národních standardů FSC. V připravovaném standardu jsou totiž indikovány části, které se týkají pouze větších lesních majetků. Cílem je odbourání administrativní zátěže a finančně náročných opatření pro malé vlastníky tak, aby certifikace nadměrně nezatěžovala jejich rozpočet.

Prvním projektem skupinové certifikace lesů systémem FSC se v ČR stala skupinová certifikace Sdružení obecních a soukromých lesů Svitavy, sestávajícího z 11 lesních majetků rozkládajících se na ploše 1330 hektarů. Největší majetek ve skupině má zhruba 200 hektarů.

Množství lesnických subjektů (soukromých vlastníků, obcí) ve skupině není nikterak omezeno. Ve Švýcarsku či Německu existují skupiny čítající desítky až stovky lesnických subjektů. Podobně mohou být součástí skupiny i nesousedící majetky (například v různých krajích ČR).

V projektu skupinové certifikace je ustanoven vedoucí skupiny, který zodpovídá za kontrolu dodržování standardů FSC jednotlivými členy a za podniknutí nezbytných kroků v případě, že se v rámci skupiny vyskytne případ nedostatečného plnění certifikačních podmínek. Existují dva možné typy skupinových vedoucích:

- vedoucí skupiny lesních vlastníků/hospodářů, kteří ve svém lese aktivně vykonávají lesnickou činnost;
- správce zdrojů - vedoucí skupiny lesních majetků, ve kterých jsou všechny lesní činnosti plánovány, uskutečňovány a kontrolovány přímo tímto skupinovým vedoucím.

Projekt skupinové certifikace lze použít i v případě, kdy část majetků patřících do certifikačního projektu je spravována vlastníky a část vedoucím skupiny.

Věřohodnost skupiny je do značné míry závislá na tom, jak hospodaří jednotliví členové. Rizikem skupinové certifikace je možnost ztráty certifikátu z důvodu hrubého porušení požadavků certifikace ze strany třeba jen jednoho subjektu. Každému přijímání nových členů do vaší skupiny by proto měla předcházet důkladná úvaha a zevrubné posouzení lesnických postupů daného kandidáta. Skupina bývá otevřená všem kandidátům za předpokladu, že vedoucí skupiny dokáže zvládnout vedení rozšířené skupiny a že lesnické postupy kandidáta jsou v souladu s požadavky FSC.

Rady a doporučení vztahující se k praktické stránce skupinové certifikace FSC pro vedoucí skupinových projektů a jejich členy (mimo jiné sebehodnotící tabulku pro lesní hospodáře) najdete v dokumentu Nástroje pro skupinovou certifikaci drobných soukromých a obecních vlastníků lesa na adrese www.czechfsc.cz.

Tento dokument v žádném případě nenahrazuje, pouze doplňuje příslušný standard FSC pro lesní hospodaření. V České republice je tímto standardem Český národní standard FSC. Do jeho schválení akreditační jednotkou FSC (to se uskuteční dle předpokladu v roce 2006) jej zastupují tzv. obecné standardy jednotlivých certifikačních firem akreditovaných při FSC, které vám v případě zájmu poskytnou certifikační firmy. Kontakty na certifikační firmy a další informace o FSC najdete na adrese www.czechfsc.cz.

Přistoupení ke skupinové certifikaci

Máte-li zájem o přistoupení k projektu skupinové certifikace systémem FSC, postupujte podle následujících kroků:

- zhodnoťte úroveň kvality vašeho lesního hospodaření podle požadavků standardu FSC;
- realizujte všechna nezbytná opatření a zajistěte, aby kvalita vašeho lesního hospodaření dosáhla úrovně požadované FSC;

- spojte se s vedoucím některého skupinového projektu, který pro vás provede audit, a v případě, že výsledek auditu bude uspokojivý, s vámi uzavře smlouvu a začlení vás do svého skupinového projektu;
- případně založte vlastní skupinový projekt.

Než požádáte o certifikaci a pozvete auditory či konzultanty, aby si přijeli prohlédnout váš les a zhodnotit úroveň vašeho hospodaření, měli byste ještě jednou zkontrolovat všechny oblasti hospodaření a ujistit se, že vše vyhovuje požadavkům FSC zakotveným ve standardu FSC.

Certifikační proces

Vlastník, který se rozhodne pro certifikaci svého lesa, kontaktuje některou z akreditovaných certifikačních firem. Podstatou certifikace lesního hospodaření je srovnání hospodaření s národními či modifikovanými obecnými standardy FSC (až do akreditace Českých národních standardů FSC). Podle zájmu vlastníka je možné podstoupit předběžný audit, který identifikuje oblasti standardů, na které je třeba se zaměřit.

Na počátku auditu zkontroluje inspekční tým písemnosti dokumentující vlastnické vztahy, lesní hospodářské plány, hospodářskou evidenci a další písemné záznamy, které hospodář vede.

Poté si auditoři v terénu v porostech ověřují, zda jsou dodržovány standardy FSC, zákony a předpisy, a celkově testují manažerský systém a kvalitu lesního hospodaření. Při terénních kontrolách se zaměřují na klíčové těžené a zalesňované porosty, hospodaření na chráněných územích apod. Během inspekce se provádějí rozhovory se zaměstnanci, najímanými dodavateli a místními lidmi.

Důležitou součástí auditu je setkání s místními zájmovými skupinami, jako například starosty či nevládními organizacemi. Dále jsou kontaktovány orgány státní správy a odborné instituce. Účelem je získání komentářů

a připomínek ke stavu lesů, hospodaření v nich i k sociálním dopadům této činnosti.

Udělení certifikátu

Po auditu vydá certifikační firma obsáhlou certifikační zprávu. Auditoři v ní identifikují část standardů, která není zcela naplněna. Zprávu poté připomínkuje vlastník lesa a dva nezávislí odborníci z oboru. Následně vydá firma certifikační rozhodnutí. V prvním či druhém roce certifikace nevyžadují certifikátoři absolutní shodu se standardy, pokud se nejedná o zcela zásadní porušení principů a kritérií FSC. Jestliže se při auditu prokáží tzv. menší nedostatky, může být certifikát FSC vydán tehdy, pokud se žadatel zaváže, že v přesně daném časovém rámci nedostatky odstraní. V případě tzv. větších nedostatků musejí být požadavky splněny ještě před vydáním certifikátu.

Certifikát FSC se udílí na pět let s tím, že po prvním delším hlavním auditu následují čtyři pravidelné (někdy i namátkové) kratší monitorovací návštěvy. Při každoročních auditech hodnotí certifikátor postupné změny v hospodaření. FSC je certifikací procesů, nikoliv stavů. Jeho účelem je podpořit vlastníka v dobrém lesním hospodaření.

Podrobný popis certifikačního procesu a kontaktní adresy akreditovaných certifikačních firem najdete na www.czechfsc.cz.

Zjednodušené certifikační procedury pro malé lesy a lesy s nízkou intenzitou obhospodařování

Organizace FSC vytvořila za účelem zlevnění certifikace a přiblížení jejích výhod všem zájemcům z řad malých vlastníků lesů zjednodušující certifikační procedury pro malé lesy a lesy s nízkou intenzitou obhospodařování.

Kritéria pro použití zjednodušených procedur:

- jedná se o malé lesy: rozloha lesního majetku je menší než 500, respektive 1000 hektarů;
- jedná se o lesy s nízkou intenzitou obhospodařování (v ČR těžko aplikovatelné): výše těžeb představuje méně než 20% ročního přírůstu a zároveň je menší než 5000 m³ ročně z celkové lesnický obhospodařované části lesního majetku, případně jde o lesy určené dominantně ke sběru nedřevních produktů.

O vhodnosti použití zjednodušených procedur pro certifikační audit na daném majetku rozhoduje přizvaná certifikační firma.

Zjednodušené certifikační procedury jsou použitelné i při skupinové certifikaci, kdy každý z majetků splňuje výše uvedená kritéria. Velikost skupiny potom může být v podstatě neomezená.

Certifikační audit podle zjednodušených certifikačních procedur, v závislosti na dalších faktorech (geografické poloze, velikosti skupiny, typu majetku), obsahuje řadu zjednodušení:

- zmírnění některých požadavků standardů FSC (viz zjednodušení Českého národního standardu pro malé vlastníky);
- vypuštění předběžných auditů;
- vypuštění recertifikace, tzn. automatické prodloužení platnosti certifikátu na dalších pět let při perfektním plnění požadavků FSC;
- zjednodušení konzultací se zájmovými skupinami;
- snížení počtu kontrol v terénu;
- zkrácení minimální délky auditu;
- vypuštění terénního šetření v rámci každoročních auditů v některých letech v době platnosti certifikátu při perfektním plnění požadavků FSC.

Podle prvních zkušeností je při použití zjednodušených certifikačních procedur možno snížit náklady na certifikaci až o několik desítek procent.

Náklady na certifikaci

Jako držitel certifikátu FSC získává vlastník lesa různé výhody:

- Má jistotu, že jeho lesohospodářská činnost je šetrná k životnímu prostředí, sociálně spravedlivá a ekonomicky účelná.
- Tento fakt může prostřednictvím certifikátu prokázat svým přátelům, obchodním partnerům i komukoli dalšímu.
- Se dřevem z jeho lesa je možno obchodovat jako s certifikovaným podle pravidel FSC, což mu na trhu se dřevem poskytne nezanedbatelnou výhodu a zvýší tržní hodnotu jeho dřeva.

Náklady na certifikační audity se ve střední Evropě podle dostupných informací od vlastníků lesů a certifikačních firem pohybují v závislosti na ploše majetku, vlastnické struktuře a přírodních podmínkách v rozmezí 0,1 - 1 EUR na ha ročně. Cena odráží důkladnost certifikačních procedur, které obsahují prvky (veřejné konzultace se zájmovými skupinami, detailní terénní šetření, hodnocení závěrečných certifikačních zpráv nezávislými experty), jež zaručují důvěryhodnost systému FSC. Před rozhodnutím pro konkrétní subjekt je vždy dobré oslovit několik certifikačních firem a srovnat jejich nabídky po stránce finanční i obsahové.

V posledních letech se zvyšuje zájem českých i zahraničních firem a obchodníků o FSC certifikované dřevo z ČR. Poptávka převažuje nad nabídkou, a cenové zvýhodnění certifikovaného dřeva tak dosahuje až několika EUR za m³ dřeva.

Schéma řetězce

Existují i nepřímé, finančně těžko vyjádřitelné přínosy, které může získání certifikátu FSC lesnímu podniku přinést. Němečtí vlastníci certifikovaných lesů hovoří o prestiži, garanci odpovědného lesního hospodaření pro občany a odběratele dřeva, lepším postavení na trhu, možnosti udržet si toto postavení, zejména pak v situaci nadbytku dřeva na evropském trhu.

Lesní certifikace FSC je pro vlastníka prestižním oceněním odpovědného přírodě blízkého lesního hospodaření.

Deset principů FSC

Princip 1: Dodržování zákonů a principů FSC

Lesní hospodaření má respektovat všechny příslušné zákony zemí, ve kterých působí, mezinárodní dohody a smlouvy, které se daná země zavázala dodržovat, a má vyhovovat všem principům a kritériím FSC.

Princip 2: Vlastnictví, uživatelská práva

a odpovědnosti

Dlouhodobé vlastnictví a uživatelská práva k pozemkům a lesním zdrojům mají být jasně definovaná, dokumentovaná a legálně zřízená.

Princip 3: Práva domácích obyvatel

Veškerá zákonná a zvyková práva domácích (domorodých) obyvatel vlastnit, využívat a hospodařit na vlastních pozemcích, územích a zdrojích mají být uznána a respektována.

Princip 4: Práva dělníků a vztah ke komunitám

Lesní hospodaření má zachovávat nebo zvyšovat dlouhodobý sociální a ekonomický blahobyt lesních dělníků a místních komunit.

Princip 5: Užítky z lesa

Lesní hospodářská opatření mají podnítit účelné využívání rozmanitých lesních funkcí tak, aby zajišťovala ekonomickou životaschopnost a širokou řadu environmentálních a sociálních užitek.

Princip 6: Vliv na životní prostředí

Lesní hospodaření chrání biologickou rozmanitost a s ní spojené hodnoty, vodní zdroje, půdu, jedineč-

né a křehké ekosystémy a krajinu, a tím udržuje ekologické funkce a integritu lesa.

Princip 7: Hospodářský plán

Hospodářský plán, přiměřený rozsahu a intenzitě zásahů, má být vypracován, uskutečňován a dodržován podle časového harmonogramu. Musí být přitom jasně vyjádřeny dlouhodobé cíle a způsoby, jak jich dosáhnout.

Princip 8: Monitoring a hodnocení

Přiměřeně rozsahu a intenzitě lesního hospodaření má být prováděn monitoring, a to tak, aby byl při něm zhodnocen stav lesa, výnosy lesních produktů, spotřebitelský řetězec dřeva (chain of custody), hospodářská opatření a jejich sociální a environmentální dopady.

Princip 9: Zachování lesů s vysokou ochrannářskou hodnotou

Hospodářské zásahy v lesích s vysokou ochrannářskou hodnotou musí zachovat nebo posílit vlastnosti, kterými se tyto lesy vyznačují. Rozhodnutí, která se vztahují na lesy s vysokou ochrannářskou hodnotou, musí být vždy zvažována v kontextu principu předběžné opatrnosti.

Princip 10: Plantáže

Plantáže mohou poskytovat řadu sociálních a ekonomických užitek a mohou přispět k naplňování světové potřeby po lesních produktech. Měly by doplňovat hospodaření v přirozených lesích, snižovat tlak na jejich využívání a podporovat jejich obnovu a ochranu.

Pracovní skupina pro certifikaci lesů FSC v ČR (zkráceně FSC ČR) je akreditovanou národní iniciativou FSC s působností v České republice. FSC ČR je nevládní neziskovou organizací, která se věnuje propagaci a podpoře přírodě blízkého lesního hospodaření a dřeva jako obnovitelného zdroje. Poskytuje též poradenství při certifikaci lesů a dřevozpracujících podniků podle principů FSC.

Stěžejním úkolem FSC ČR je tvorba a revize Českých národních standardů FSC pro přírodní a sociálně ekonomické podmínky České republiky.

FSC ČR sdružuje více než čtyři desítky vlastníků lesů, lesníků, vědců, zástupců nevládních organizací, odborů a zpracovatelů ve třech odborných sekcích: ekonomické, ekologické a sociální. Roli pozorovatelů přijali zástupci ministerstev zemědělství a životního prostředí. Prostředky pro svou činnost získává FSC ČR od českých i zahraničních nadací a institucí.

FSC Trademark © 1996
Forest Stewardship Council A. C.
(FSC-SECR-0038)

FSC ČR

Bratislavská 31, 602 00 Brno
tel/fax: 545 211 383, fsc@ecn.cz, www.czechfsc.cz

Mezinárodní ústředí FSC

International Center Bonn, Charles de Gaulle 5, Německo
tel: + 49 (228) 367 66 0, fax: + 49 (228) 367 66 30, www.fsc.org

Autoři fotografií: Jiří Schneider, Petr Jelínek, Michal Rezek a Miroslav Řežábek.

Zpracováno a vydáno pod odbornou záštitou a s finančním přispěním Ministerstva zemědělství ČR, úseku lesního hospodářství, a díky laskavé podpoře Royal Netherlands Embassy.

Vytištěno na recyklovaném papíře.

